

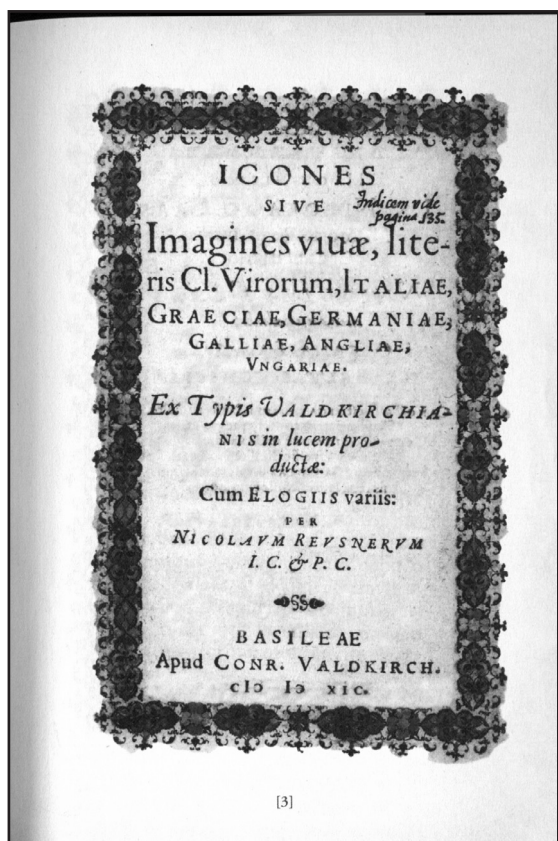
Miskolci Csulyak István (1575–1645) peregrinációs albuma hasonmás kiadása

A debreceni és a sárospataki református kollégium könyvtáraiban folyó fontos és jelentős kutatásokból ad ízelítőt a Tiszáninneni Református Egyházkerület Hernád Kiadója és a Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára közös kiadásában 2018-ban megjelent peregrinációs album hasonmás kiadása.

A lelkési családból származó Miskolci Csulyak István tanár, református lelkész és alkalmi versek költője 1575-ben született a zemplén megyei Tolcsván. Iskoláit többek között Sárospatakon és Debrecenben végezte. 1600-ban Thököly Sebestyén kisebbik fiának, Miklósnak lett nevelője, akit a következő évben németországi tanulmányútján elkísért. Miskolci Csulyak István vágyott külföldi tanulmányútjának költségét a tanítása, valamint a Thököly-család anyagi támogatása fedezte. Ezáltal vált lehetővé számára, hogy a már megszerzett tudását korának hírneves német egyetemeken tovább mélyíthesse. 1601-től Görlitzben a szónoklattan és költészet gyakorlatát, 1603-tól pedig Heidelbergben a teológiai ismereteit tökéletesítette. De peregrinációs albumának tanúsága szerint pár napot Wittenbergben is eltöltött, erről ta-

núskodik az akkor ott tanuló magyar diákok, a Coetus Ungaricus tagjainak bejegyzése. 1607. évi hazatértét követően a tarcali iskola rektora lett. 1608-tól Szerencsen, 1612-től Miskolcon, 1616-tól 1645-ben bekövetkezett haláláig Olaszliszván lelkési hivatásának élt. Rákóczi Zsigmond erdélyi fejedelem támogatásával 1629-ben választották meg zempléni esperessé. A patronáló Thököly-család mellett bensőséges viszony fűzte őt a Rákóczi-családhoz is. E család több tagjának, így Rákóczi Zsigmond erdélyi fejedelemnek a temetésére írt és mondott gyászbeszédet.

A kora újkorban nagyrészt a magyarországi diákok is németországi tanulmányaik során, átvéve az ottoni gyakorlatot a maguk számára gondoskodtak peregrinációs album (album amicorum) beszerzéséről. Ez olyan választott nyomtatvány volt, amelynek levelei közé üres lapokat fűztek be. Utazásaik során ezekre a lapokra írták be a számukra fontos személyek, tanáraik, diáktársaik bejegyzéseit, üdvözlő sorait többnyire latin, de néha görög és héber nyelven is. Ezek az albumok az utókor számára ér-

[3]

1. ábra

A bázeli kiadás címlapja

tékes adatokkal szolgálnak az egykori tulajdonosok kapcsolati körének pontos megismeréséhez. Miskolci Csulyak István görblitzai tanulmányai alatt készítettett dupla peregrinációs albumot. Nevezetesen Nicolaus Reusner, *Icones sive Imagines vivae, literis cl. virorum, Italiae, Graeciae, Germaniae, Galliae, Angliae, Ungariae, ...* című művének Bázelen, 1589-ben Konrad Waldkirch által (VD 16 R 1430, RMK III 5491), valamint ugyancsak e műnek Strassburgban 1590-ben Bernhard Jobin officinájában (VD 16 R 1428, RMK III 5507) nyomtatott példányait az üres lapokkal kiegészítve köttette egybe. Az utóbbi kiadás címlap nélkül került az albumba. Ennek kiadási helyét és idejét a hasonmás kötethez írt egyik tanulmány szerzője, a reprint kiadás szerkesztője, Oláh Róbert határozta meg. Véleménye szerint a két kiadás egybekötését indokolhatja, hogy a peregrináció során megismert német professzorok, nemesek, polgárok és értelmiségiek mellett a kora-

Reusner, Nicolaus (1545–1602)

Icones sive Imagines vivae, literis Cl. Virorum, Italiae, Graeciae, Germaniae, Galliae, Angliae, Ungariae / Ex Typis Valdkirchianis in lucem productae, cum elogiis variis per Nicolavm Revsnervm. Icones aliquot clarorum virorum Germaniae, Angliae, Galliae, Ungariae / cum elogiis et parentalibus factis Theodoro Zvingero. Icones sive imagines virorum literis illustrivm, quorum fide et doctrina religionis et bonarum literarum studia, nostrâ patrumque memoriâ, in Germaniâ praesertim, in integrum sunt restituta, Additis eorundem elogiis diversorum auctorum / ex secunda recognitione Nicolai Revsneri IC., curante Bernhardo Jobino ; [mindhárom mű hasonmását szerk. Dienes Dénes és Oláh Róbert, kiad. a TTRE Nagykönyvtára] .- Hasonmás kiad. .- Sárospatak : Hernád Kiadó ; Debrecen : TTRE Nagykönyvtára, 2018 .- [1249], [1] p. : ill., részben színes ; 19 cm + 1 füz. (63 p.) mell. .-

A tanulmánykötet címléírása:

Kísérő tanulmányok Miskolci Csulyak István peregrinációs albumához. Sárospatak-Debrecen, Hernád Kiadó-TTRE Nagykönyvtára, 2018. 63 p. ISBN 978-615-5787-07-2

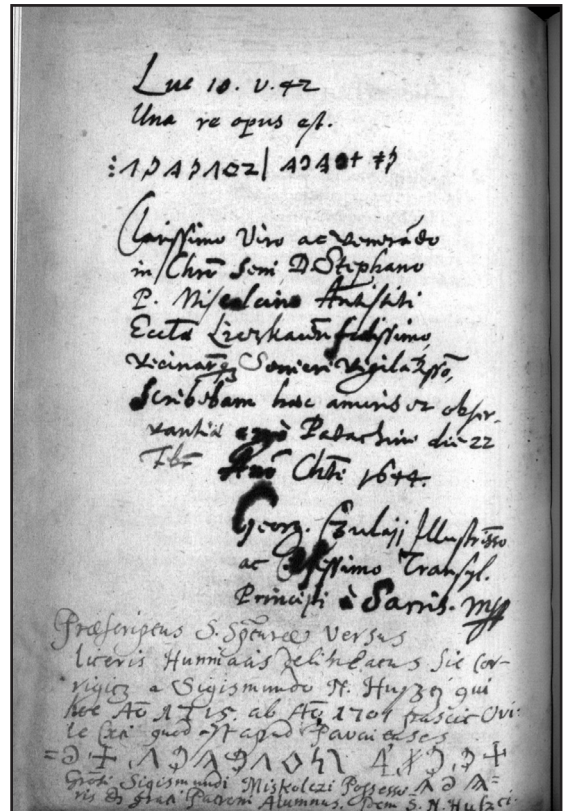
beli protestáns magyar társadalom körei, a késmárki Thökölyek és a felsővadászi Rákócziak, valamint a környezetükben található értelmiségi pályát befutó személyek számára is adódjon lehetőség bejegyzéseikre.

A Görblitzben megkezdett peregrinációs album bejegyzéseinek sora Miskolci Csulyak István 1607-es hazaérkezését követően is folytatódott. Ekkor kerültek a peregrinációs albumba a Rákóczi-család tagjainak – Rákóczi Lajos, Rákóczi (III.) Zsigmond, Rákóczi (IV.) Zsigmond és II. Rákóczi György, valamint a Rákócziak lelkészeként szolgáló Tolnai Pap Istvánnak bejegyzései, illetve Szenci Molnár Albertnek 1629. augusztus 29-i keltezésű beírása, amikor Erdélyből Kassára menet meglátogatta barátját olaszliszkaiban otthonában (lásd 666. lap). További említésre érdemes még Csulai Györgynek, I. Rákóczi György udvari papjának, utóbb erdélyi református püspöknek az 1644-es keltezésű újszövetségi bejegy-

zése: *Egy dolog szükséges* (Luk. 10: 42), amelynek magyar nyelvű szövegét rovásjelekkel írta be az albumba. Miskolci Csulyak István maga is ismerte a rovásírást, erről tanúskodik az 1601 és 1638 között vezetett naplójában feljegyzett két rovásábécé. Csulai György pontatlanul idézett szövegét és a rovásírást utóbb Huszti Nagy Zsigmond pávai lelkész pontosította (lásd. 1022. lap). Benkő Elek szerint a rovásírással készült szövegek művelődéstörténeti jelentősége, hogy általuk jól láthatóan nyomon követhető az a folyamat, amelynek során a fába vésett rovásjelek miképp alakultak át az értelmiség, leginkább a papok által titkosírásként alkalmazott, a tollhoz és a papírhoz formálódó betűkké (Benkő Elek, *Rovásírásos bejegyzések Miskolci Csulyak István peregrinációs albumában*. Erdélyi Múzeum (56. köt.) 1994, 82).

Miskolci Csulyak István peregrinációs albumában számos portré található, ezeket egészítették ki azok a rézmetszetes arcképek, amelyeket ajándékba kapott peregrinációja során. Például Théodore de Bèze, illetve David Pareus portréja az Ortenburg gróf ajándékként került album amicorumába (lásd 475–476. lapon). Az album tartalmaz még a Sziléziában gyakorta alkalmazott címeres bejegyzéseket, valamint az akkor igen elterjedt szokásnak megfelelően rajzokat is. Közülük megemlítjük a későbbi jeles neolatin költőként elismert Filiczki Jánosnak Görlitzben, 1603. március 17-én keltezett bejegyzése előtt szereplő könyvet tartó kezdet (lásd 1209). Ugyanitt látható Miskolci Csulyak kereszttel megjelölt utólagos bejegyzése az 1622. augusztus 16-án pestisben elhunyt Filiczki János haláláról.

Miskolci Csulyak István peregrinációs albumának hasonló kiadását egészíti ki az a külön füzet, amelyben Jakó Zsigmond és Oláh Róbert kísérő tanulmánya olvasható (Kísérő tanulmányok Miskolci Csulyak István peregrinációs albumához. Sárospatak-Debrecen, 2018, 63). Segítségükkel átfogó képet kaphatnak a tekintélyes külföldi egyetemeken tudását tökélesítő, majd sikeres életpályát befutó kora újkori református értelmiség jeles képviselőjének, Miskolci Csulyak Istvánnak professzorokkal, nemesekkel, mezővárosi polgárokkal, diák- és lelkésztársaival

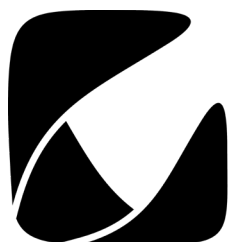
2. ábra

Csulai György és Huszti Nagy Zsigmond rovásírásos bejegyzése

kialakított személyi hálójáról. A tanulmányok zárásaként található névmutató segítségével visszakereshető mindazon személyek bejegyzése, akik Miskolci Csulyak István peregrinációs albumába egykoron beírtak.

Végezetül szólnunk kell Jakó Kláráról, aki édesapja, Jakó Zsigmond hagyatékából megörökölte és jelenleg tulajdonolja Miskolci Csulyak István eredeti peregrinációs albumát. Az ő hozzájárulásával jelenhetett meg a kora újkori református műveltségünk e jelentős forrásának hasonló kiadása.

Bánfi Szilvia

KÖNYVTÁRI INTÉZET

Könyvtártudományi Szakkönyvtár

1014 Budapest, Szent György tér 4–6.

Levélcím: 1827 Budapest, (Budavári Palota F épület)

Telefon: 224–3795 (szerkesztőség),
224–3725 (tájékoztatás)

Hol keresse a hálózaton számítógépes szolgáltatásainkat?

— 2019. december —

(Az URL-ek esetleges változásairól folyamatosan hírt adunk)

a Könyvtári Intézet

honlapja:

<http://ki.oszk.hu>

a szakkönyvtár honlapja:

<http://ki.oszk.hu/konyvtar>

az online katalógus (LibriVision):

<http://nektar.oszk.hu>

**könyvtárközi kölcsönzés,
dokumentum-szolgáltatás:**

kszk@oszk.hu

Könyvtári Figyelő:

<http://ki.oszk.hu/kf>

HUMANUS adatbázis:

[http://www.oszk.hu/humanus/
konyvtartud/konyveskonyvtartud.html](http://www.oszk.hu/humanus/konyvtartud/konyveskonyvtartud.html)

**ProQuest Library Science
adatbázis**

(helyben használható)

EPA-HUMANUS-MATARKA

közös kereső:

<http://ehm.ek.szte.hu/ehm>